

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 145/2019 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen pakkoavioliitoista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pia Kauman /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 145/2019 vp:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä Euroopan neuvoston kehotuksen pohjalta pakkoavioliit-tojen erilliskriminalisoinniksi,

miten pakkoavioliitot tai niiden uhka voidaan tunnistaa nykyistä tehokkaammin ja

millaisia keinoja pakkoavioliiton uhan alle joutuvien henkilöiden auttamiseksi hallitus ai-koo esittää?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Euroopan neuvoston yleissopimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäise-misestä ja torjumisesta (SopS 53/2015, nk. Istanbulin sopimus) 37 artiklan mukaan osapuolet to-teuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että aikuisen tai lapsen tahalli-nen pakottaminen avioliittoon säädetään rangaistavaksi.

Avioliittoon pakottaminen on kriminalisoitu eli säädetty rangaistavaksi jo nykyään. Sääntely täyt-tää myös Istanbulin sopimuksen tätä koskevat vaatimukset. Sopimus on pantu Suomessa täytän-töön hallituksen esitykseen 155/2014 vp perustuvalla sääntelyllä. Täytäntöönpanon yhteydessä rikoslain 1 lukuun lisättiin nimenomainen maininta avioliittoon pakottamisesta (1 luvun 11 §:n 2 momentin 8 kohta). Esityksen perusteluista (s. 51—52) sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnöstä 15/2014 vp (s. 8) ilmenee, että henkilön saattaminen pakkoavioliittoon täyttää rikos-lain 25 luvun 3 §:ssä tarkoitetun ihmiskaupan, 3 a §:ssä tarkoitetun törkeän ihmiskaupan tai 8 §:ssä tarkoitetun pakottamisen tunnusmerkistön. Rangaistavaa on paitsi varsinainen pakottami-nen, myös henkilön luovuttaminen, kuljettaminen, vastaanottaminen ja majoittaminen hänen saat-tamiseksi pakkoavioliittoon ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistön täytyessä. Myös ihmis-kaupan yritys samoin kuin osallisuus ihmiskaupparikokseen on rangaistavaa.

Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa valvova komitea (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence, myöhemmin GREVIO) on Suomea koskevassa arvioinnissaan (Baseline Evaluation Report Finland) suosittanut pakkoavioliittojen erilliskrimi-nalisoinnin harkitsemista, sekä kehottanut kriminalisoimaan aikuisen tai lapsen houkuttelun toi-seen maahan avioliittoon pakottamista varten.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 145/2019 vp

Hallitusohjelman kirjauksen mukaan mahdollistetaan pakkoavioliittojen mitätöinti ja selvitetään niiden kriminalisointia. Kirjaus toteutetaan kahdessa vaiheessa.

Tarvetta erilliskriminalisoinnille tai nykyisen sääntelyn täsmentämiselle tai laajentamiselle arvioidaan huolellisesti Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon niin sanotun puoliväliarvioinnin yhteydessä vuoden 2020 aikana. Tässä työssä otetaan huomioon myös GREVION suositukset.

Rangaistussääntelystä huolimatta pakkoavioliittoihin liittyviä kysymyksiä käsitellään rikosprosessissa hyvin harvoin. Tähän liittyy muun muassa se, että rangaistusvaatimuksen menestyksellinen käsittely saattaisi käytännössä edellyttää, että uhrit antavat heille läheisiä henkilöitä koskevia lausumia ja todistavat heitä vastaan. Avioliittoon pakottamista on muutoinkin varsin vaikea näyttää toteen. Näihin seikkoihin ei ole mahdollista vaikuttaa muuttamalla rikoslainsäädäntöä.

Sitä vastoin on tärkeää, että ilmiöön kiinnitetään huomiota ja että sen tunnistamista ja viranomais-ten yhteistyötä muiden viranomaisten sekä kansalaisjärjestöjen kanssa kehitetään edelleen. Tämä on myös rikosvastuun toteutumisen edellytys.

Oikeusministeriö teetti vuonna 2017 pakkoavioliittojen esiintymistä ja ilmituloa koskevan selvityksen (Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, selvitysmuistio, syyskuu 2017). Selvityksessä haastateltujen asiantuntijoiden mukaan viranomaisilla on riittämättömät tiedot pakkoavioliitoista ja niihin puuttumisesta. Haastateltavat peräänkuuluttivat ohjeiden ja koulutuksen lisäämistä. Tärkeässä asemassa ovat ennen kaikkea toisen asteen oppilaitokset ja niissä toimivat eri alojen ammattilaiset (opettajat, terveydenhoitajat, psykologit ja kuraattorit), lastensuojelu sekä maahanmuuttoviranomaiset. Myös turvakotipalvelujen saatavuus samoin kuin maahanmuuttajien kotouttamistoimet ovat tärkeitä.

Mainitun selvityksen pohjalta oikeusministeriö on laatinut muistion pakkoavioliittojen ehkäisyn ja torjunnan tilannekuvasta sekä kartoituksen jatkotoimenpiteistä (OM 1/41/2017, 29.1.2019). Muistioon on listattu erilaisia toteutettuja tai tulevia toimenpiteitä, kuten koulutusta, ohjeistusta ja neuvontaa, sekä jatkotoimenpiteitä.

Mainituissa selvityksissä esiin tulleisiin puutteisiin on muutoinkin kiinnitetty huomiota, ja oikeusministeriössä ollaan parhaillaan laatimassa viranomaisille tiedotetta pakkoavioliitoista. Tiedotteen tarkoituksena on lisätä tietoa pakkoavioliitoista sekä niiden lainvastaisuudesta ja auttaa erityisesti viranomaisia tunnistamaan pakkoavioliittotilanteet ja niiden uhat. Tarkoituksena on näin auttaa pakkoavioliiton uhasta kärsiviä sekä avioliittoon pakotettuja saamaan paremmin tarvitsemaansa tukea ja apua.

Hallitusohjelmassa mainittua pakkoavioliittojen mitätöintiä koskevan kirjauksen osalta pakkoavioliittojen mitätöinnin mahdollistamista koskeva hanke on käynnistetty aloittamalla asiaa koskevan arviomuistion laadinta. Samassa yhteydessä selvitetään ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevan sääntelyn mahdolliset tarkistustarpeet ja vaikutukset. Arviomuistion on määrä valmistua vuoden 2019 loppuun mennessä, minkä jälkeen se lähtee lausuntokierrokselle.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 145/2019 vp

Helsingissä 15.10.2019

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson